

09.10.2016

La Nr.

Nr. 04-2/16

din

Domnului Dan PERCIUN
Președintele Comisiei parlamentare
“Comisia protecție socială, sănătate și familie”

Domnului Grigore NOVAC
Președintele Comisiei parlamentare
“Comisia drepturile omului și relații interetnice”

Doamnei Natalia GAVRILIȚA
Prim-ministru al Republicii Moldova

**Propunere de modificare a legislației în temeiul
art.27 lit.a) al Legii nr. 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului
(Ombudsmanul)**

În atenția Avocatului Poporului pentru drepturile copilului se află de mai mult timp problema privind nestabilirea valorii minimului de existență pentru copiii cu dizabilități, la nivel național. Această problemă a fost abordată de Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în cadrul mai multor discuții, inclusiv în Raportul tematic elaborat în anul 2016 ”Incluziunea socială a copiilor cu tulburări din spectru autist în Republica Moldova”¹.

În raport, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a reiterat necesitatea de a reevalua indicatorii în a căror bază este evaluată situația *per ansamblu* a copiilor cu dizabilități. Pe lângă evidența cu privire la numărul de copii cu dizabilități după severitatea acesteia, este necesar de avut date dezagregate după tipul de dizabilitate.

Informația respectivă ar permite autorității publice centrale să identifice necesitățile reale ale populației, în cazul dat a persoanelor și copiilor cu dizabilități

¹ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_tematic_autismul_0.pdf

pentru adoptarea de politici publice în domeniu, dezvoltarea de servicii sociale corespunzătoare necesităților. Subsecvent, se impune elaborarea modului de calculare și stabilire a minimumului de existență pentru persoanele cu dizabilități și copiii cu dizabilități, dezagregat după tipul de dizabilitate (fizice sau locomotorii, psihosociale, mixte, intelectuale și senzoriale).

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului își manifestă în continuare îngrijorarea cu privire la insuficiența măsurilor din sistemul de protecție socială a copiilor cu dizabilități.

Mărimea minimumului de existență în Moldova arată care este suma minimă de care o persoană are nevoie pentru a trăi, adică minimumul necesar. Acest indicator include doar acele necesități care nu pot fi neglijate în virtutea necesității biologice. Indiferent care ar fi mărimea acestuia, anual se analizează și se întocmesc statistici. Ținând cont de aceasta, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului consideră că este absolut necesar de a fi determinat minimumul de existență pentru persoane adulte și copii cu dizabilități. Aceste date sunt necesare în virtutea faptului că necesitățile persoanelor adulte, cât și a copiilor cu nevoi speciale se deosebesc de cele ale celorlalte persoane, copii. Mai mult, acestea sunt diferite și în funcție de tipul dizabilității (mijloace și dispozitive speciale, coș alimentar diferit, medicamente și tratament, servicii sociale, etc).

Legea nr. 152/2012 cu privire la minimumul de existență are ca scop stabilirea cadrului legal privind reglementarea garanțiilor minime de stat în domeniul veniturilor populației, în procesul de implementare a politicilor statului în domeniul social, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat. În conformitate cu prevederile Legii menționate minimumul de existență se utilizează la: *evaluarea generală a nivelului de trai al populației și al principalelor grupuri sociodemografice în procesul de punere în aplicare a politicii sociale; argumentarea necesității de modificare a mărimilor salariului minim și pensiei minime pentru limită de vârstă, a venitului lunar minim garantat al familiei, a mărimilor burselor, indemnizațiilor și compensațiilor.*

Principalele grupe sociodemografice ale populației prevăzute în articolul 4 alin. (2) din această Lege sunt: a) copiii, inclusiv: până la un an; de la un an până la 7 ani; de la 7 ani până la 18 ani; b) bărbații și femeile în vârstă aptă de muncă; c) persoanele peste limita vârstei de pensionare. În Lege, însă nu se identifică drept grup distinct persoanele cu dizabilități, atât mature, cât și copii.

Respectiv, în Hotărârea Guvernului nr. 285 din 30.04.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a mărimii minimumului de existență,

nu este prevăzută modalitatea de calculare a minimului de existență pentru persoane cu dizabilități, adulți și copii.

La 1 ianuarie 2020, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul estimat al persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova a constituit 177,0 mii persoane, inclusiv 10,7 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,7% din populația totală a țării cu reședință obișnuită, iar copiii cu dizabilități au constituit 1,9% din numărul total al copiilor cu reședință obișnuită din Republica Moldova.² Aici au fost prezentate statisticile cu privire la alocațiile copiilor cu dizabilități severe, încadrarea acestora în instituții de învățământ.

Potrivit Biroului Național de Statistică, copiii cu dizabilități sunt prevăzuți în multe statistici, precum: încadrarea acestora în școli (educația preșcolară); ponderea elevilor cu cerințe educaționale speciale și cu dizabilități încadrați în instituții de învățământ cu destinație generală; alocațiile primite (mărimea) de aceștia; etc.³, dar în ceea ce privește minimul de existență necesar a acestora nu sunt prezentate statistici (nici în plan general, nici dezagregat).

În anul 2020, Biroul Național de Statistică împreună cu UNICEF, au elaborat Publicația Statistică "Copiii Moldovei"⁴, aceasta prezentând o sinteză a principalilor indicatori statistici privind situația copilului în Republica Moldova, în perioada anilor 2014-2019. Acest raport conține date cu privire la aspectul demografic, sănătatea și educația copiilor, infracționalitatea juvenilă, protecția socială, situația familiilor cu copii, precum și date în profil regional și internațional. Cu referire la "dizabilitate", se prezintă date cu privire la numărul, copiii cu dizabilități beneficiari de alocații, date după gradul de severitate, cauzele dizabilității. Aceștia sunt indicatorii principali de evidență a copiilor cu dizabilități.

În ultima perioadă de timp Republica Moldova a dezvoltat anumite politici sociale în vederea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, însă datele statistice, analiza materialelor din mass media, cererile adresate Avocatului Poporului denotă implementarea cu greu în practică din cauza asigurării insuficiente a reformelor cu surse financiare necesare, lipsei surselor financiare în bugetele locale, nivelului redus de informare și conștientizare a problemei de către autoritățile publice centrale și locale.

În opinia Ombudsmanului Copilului, un factor în acest sens ar constitui și faptul că aceste politici au fost și sunt dezvoltate în lipsa unor analize insuficiente a

² <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6827>

³ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6662>

⁴ https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Copiii_Moldovei/Copiii_Moldovei_editia_2020.pdf

situației, nivelului de trai al persoanelor cu dizabilități, inclusiv din lipsa unui calcul distinct al minimumului de existență pentru persoanele și copiii cu dizabilități.

Biroul Național de Statistică nu oferă date cu privire la persoanele cu dizabilități în funcție de tipul de dizabilitate, fapt ce face dificilă planificarea bugetară și adoptarea unor politici publice în domeniul dizabilității bazate pe evidență și necesități reale.

Având în vedere cele menționate supra, în opinia Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, un prim pas în ameliorarea situației persoanelor respective ar fi o analiză comprehensivă a necesităților vitale pentru persoanele și copiii cu dizabilități, dezagregat după tipul dizabilității, pentru determinarea minimumului de existență a acestui grup de persoane, copii. Astfel, minimul de existență stabilit ar trebui să constituie temeiul legal pentru stabilirea ulterioară a cuantumului prestațiilor sociale și dezvoltarea serviciilor sociale necesare pentru persoanele și copiii cu dizabilități.

Din cele examinate, se observă că Biroul Național de Statistică are posibilitate de a stabili un mecanism de elaborare a acestor statistici. Potrivit articolului 5 alin. (6) din Legea 152/2012 cu privire la minimumul de existență, Biroul Național de Statistică calculează mărimea minimumului de existență și o publică semestrial și anual în edițiile sale periodice.

Mai multe rapoarte elaborate în ultimii ani relevă necesitatea de date dezagregate/statistici pentru elaborarea de politici publice bazate pe necesități reale. Dreptul la diverse forme de asistență și suport (financiară, asistență socială, asistență medicală, servicii de recuperare și reabilitare, etc.), atât pentru copiii cu dizabilități, cât și pentru familiile lor este recunoscut în legislația națională și în normele de reglementare. Cu toate acestea, în cele mai multe cazuri asistența și suportul oferit este insuficient. Criza economică afectează în mod direct calitatea serviciilor sociale și cuantumul prestațiilor sociale. În asemenea situații, familiile care au în componența sa copii cu dizabilități au un grad mai înalt de vulnerabilitate, deoarece unul dintre părinți, în special mamele sunt nevoite să sisteze activitatea de muncă, fiind obligate să ofere asistență și suport copilului cu dizabilitate. Întreruperea activității de muncă a unuia dintre părinți conduce la reducerea veniturilor în familie și la reducerea stagiului de cotizare în cadrul sistemului de asigurare socială. Atât în Republica Moldova, cât și în alte state membre ale UE (România, Bulgaria, Cehia, Lituania, Polonia Croația, etc.) accesul la asistență socială și prestații sociale sunt adesea percepute nu ca o protecție care să fie recunoscută ca instrument de respectare a drepturilor copiilor cu dizabilități, ci mai degrabă ca o măsură de constrângeri bugetare. În rezultat, menționăm că în

Republica Moldova politicile de incluziune socială, promovarea și dezvoltarea serviciilor calitative pentru copii cu dizabilități depind în mare măsură de posibilitățile bugetului de stat și bugetul unităților administrativ-teritoriale care este unul auster, de aceea sunt necesare măsuri de eficientizare a resurselor financiare alocate domeniului de asistență și protecție socială copiilor, astfel încât să fie asigurate respectarea drepturilor fundamentale ale copiilor.⁵

Despre situația copiilor cu dizabilități, drepturile acestora s-a discutat și în Raportul “Copiii în Republica Moldova”⁶. În ceea ce privește asigurarea minimului de existență a copiilor cu dizabilități, s-a menționat că în Republica Moldova totuși există o situație vulnerabilă, și mai exact, dezagregarea datelor cantitative reprezentând o provocare.

În contextul problemei abordate Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a solicitat opinia organizațiilor neguvernamentale preocupate de problemele copiilor /persoanelor cu dizabilități⁷ referitor la problema abordată și necesitatea stabilirii unui minim de existență distinct pentru aceste categorii de persoane/copii.

În răspunsul oferit Ombudsmanului Copilului Alianța organizațiilor persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova (AOPD) se menționează, că având în vedere responsabilitatea asumată de Guvernul Republicii Moldova în asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități odată cu ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, calitatea vieții și incluziunea socială trebuie să sporească. Totodată, s-a relatat că studiile recente și datele statistice privind situația persoanelor cu dizabilități confirmă includerea acestora în grupul cel mai vulnerabil din țară, ceea ce limitează accesul și posibilitatea utilizării bunurilor și serviciilor publice și sociale.

Acestea fiind menționate, AOPD susține inițiativa Avocatului Poporului pentru drepturile copilului de a propune modificarea Legii nr. 152/2012 cu privire la minimul de existență, prin includerea persoanelor cu dizabilități (copii și adulți) în categoria principalelor grupe sociodemografice pentru care se determină minimul de existență. Scrisoarea dată include și opinia organizațiilor membre ale AOPD, Asociația Keystone Moldova, Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

⁵ SISTEMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR COPIILOR CU DIZABILITĂȚI. EXPERIENȚA MOLDOVEI ȘI BUNELE PRACTICI EUROPENE, Martie 2015

⁶ Analiza Situației în 2016, eefectuată de UNICEF

⁷ Alianța organizațiilor persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova, Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și Keystone Human Services International Moldova Association, adresarea nr. 12-10/186-1395 din 18 august 2021

Rapoartele, analizele menționate, dar și altele mai recente pot și trebuie să servească ca sursă de informare și date de referință despre principalele provocări și cauzele acestora pentru elaborarea de noi statistici, modificări în legislație, programe la nivel de țară, etc.

În **Belgia**, de exemplu, *dreptul la un minim de mijloace de existență* (minimex) a fost stabilit prin lege din 7 august 1974⁸ pentru a permite oricărei persoane, ale cărei resurse sunt inexistente sau insuficiente, să trăiască cu demnitate. Legea din 26 mai 2002, intrată în vigoare la 1 octombrie 2002, a înlocuit dreptul la minimul de existență cu dreptul la integrare socială.

Acest fapt poate servi drept un exemplu de bune practici, care se bazează pe o abordare bazată pe drepturile omului, adică necesitățile reale ale persoanelor, în special ale grupurilor vulnerabile.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului consideră că identificarea necesităților reale ale persoanelor și copiilor cu dizabilități pentru stabilirea unui minim de existență pentru acestea este o precondiție indispensabilă pentru realizarea efectivă a dreptului la un trai decent, implicit a celorlalte drepturi.

Art. 47 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova⁹ stipulează că *Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.* Art. 50 alin. (3) reglementează că *Statul acordă alocațiile necesare pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copiilor bolnavi ori cu dizabilități. Alte forme de asistență socială pentru copii și tineri se stabilesc prin lege.*

Referitor la persoanele cu dizabilități, se menționează că acestea *beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială* (art. 51 alin. (1)).

Articolul 7 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități¹⁰ care se referă nemijlocit la copii cu dizabilități stipulează că *“Statele care au ratificat Convenția vor lua toate măsurile necesare pentru a asigura exercitarea de către copiii cu dizabilități, în măsură egală cu alți copii, a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În toate acțiunile referitoare la copiii cu dizabilități se va ține cont în primul rând de interesul suprem al copilului.”*

⁸ Loi du 7 août 1974 instituant le droit à un minimum de moyens d'existence

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro#

¹⁰ <http://anpd.gov.ro/web/conventia/>

Statele Părți ale Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (în vigoare pentru Republica Moldova din 21.10.2010), prin art. 28 alin. (1), *recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități la un standard adecvat de viață pentru ele și familiile lor, inclusiv la alimentație, îmbrăcăminte și locuință adecvate și la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai și vor lua măsurile adecvate pentru a proteja și promova exercitarea acestui drept fără discriminare pe criterii de dizabilitate. De asemenea, Statele Părți se angajează să colecteze informațiile corespunzătoare, inclusiv date statistice și de cercetare, pentru a avea posibilitatea să formuleze și să implementeze politici care să conducă la intrarea în vigoare a prezentei Convenții. Informațiile colectate conform acestui articol vor fi sortate și furnizate în funcție de necesități și vor fi utilizate pentru a ajuta la evaluarea implementării obligațiilor Statelor Părți care decurg din prezenta Convenție și la identificarea și rezolvarea barierelor cu care se confruntă persoanele cu dizabilități în exercitarea drepturilor lor* (art. 31 din Convenție).

Articolul 4 din Convenția pentru drepturile copilului, prevede că *Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În cazul drepturilor economice, sociale și culturale statele părți se obligă să adopte aceste măsuri, fără a precupeți resursele de care dispun și, dacă este cazul, în cadrul cooperării internaționale.*

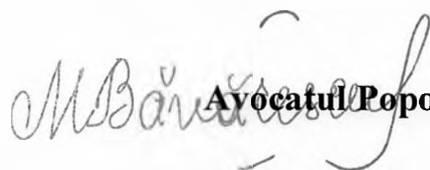
În contextul celor expuse supra, reieșind din atribuțiile funcționale de care dispuneți, în temeiul art. 27 lit. a) al Legii nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), în scopul prevenirii și eliminării premiselor pentru încălcarea drepturilor și libertăților omului, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului,

PROPUNE:

1. Evaluarea situației cu privire la statisticile disponibile în domeniul dizabilității, cu stabilirea unei evidențe dezagregate, inclusiv după tipul dizabilității
2. Crearea unui grup de lucru interministerial, inclusiv cu reprezentanți ai persoanelor cu dizabilități de diferite tipuri pentru identificarea necesităților reale ale persoanelor și copiilor cu dizabilități pentru a stabili minimul de existență pentru aceste categorii de persoane/copii.
3. Inițierea evaluării intermediare a Legii nr. 152/2012 cu privire la minimul de existență pentru aprecierea eficienței și eficacității asupra grupurilor vulnerabile și examinarea oportunității revizuirii în sensul completării prevederilor articolului 4 cu grupurile distincte, persoane cu dizabilități și copii cu dizabilități.

4. Ajustarea Hotărârii Guvernului nr. 285/2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență, cu includerea unor prevederi referitoare la modul de calculare a minimului de existență pentru persoane și copii cu necesități speciale.

Cu respect,

Maia BĂNĂRESCU,
Avocatul Poporului pentru drepturile copilului

ex: A. Catan
060002658